

Innspill 3 Profesjonalisering ovenfra og profesjonalisering innenfra

Profesjonalisering ovenfra og profesjonalisering innenfra er begreper på to ulike tilnærminger til kvalitetsutvikling i skolen¹. Myndighetene har hatt forventninger om at profesjonalisering ovenfra skulle føre til profesjonalisering innenfra, men forventningene har ikke blitt innfridd. I stortingsmeldingen Lærelyst - tidlig innsats og kvalitet i skolen (2016-2017, s.89-90), pekes det tvert imot på at

[n]år tiltak (de nasjonale satsingene på kvalitetsutvikling, min anm.) planlegges og settes i gang på nasjonalt nivå, blir ikke tiltakene godt nok tilpasset lokale behov. Det skapes heller ikke tilstrekkelig forankring.

og

[t]iltakene kan ha vært godt planlagt, godt mottatt og ha ført til positiv utvikling, men de har ikke vært kraftige eller omfattende nok til å skape reell og varig endring i den måten kommuner, skoler og lærere jobber på.

Kunnskap om virkninger ved profesjonalisering ovenfra er altså alene ikke et tilstrekkelig grunnlag å styre kvalitetsutvikling på.

Enkelt forklart brukes profesjonalisering ovenfra om myndighetenes styring av kvalitetsutvikling av skolen. Styringen skjer gjennom nasjonale virkemidler som økonomiske incentiver, nasjonalt valgte kompetanseområder, Utdanningsdirektoratets kompetansepakker, valg av målgrupper og gjennom etablering av egnede styringsstrukturer for gjennomføringen. Virkningen av myndighetenes profesjonalisering ovenfra måles i det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet.

Profesjonalisering innenfra² brukes om den egenstyrte kvalitetsutviklingen som skoleledere og lærere selv tar ansvar for å gjennomføre. Den baseres på skoleledernes og lærernes erfarings- og forskningsbaserte kompetanse. I tillegg til lærernes grunn- og videreutdanning, tilegnes erfarings- og forskningsbaserte kompetanse blant annet gjennom refleksjon og evaluering av individuelle og kollektive erfaringspraksiser, og gjennom de erfaringene som gjøres i et systematisk samarbeid med kompetansemiljøer på andre skoler og i universitets- og høyskolesektoren.

Kunnskap om virkningen av profesjonalisering innenfra er mangelfull, fordi det er ikke noe system for formidling av resultater på egenstyrte kvalitetsutviklingstiltak.

¹ Begrepene brukes i rapporten Om lærerrollen, som det regjeringsoppnevnte ekspertutvalget kom med i 2016

² Roger André Federici og Cay Gjerustad gir en kortversjon av hva de forstår med profesjonalisering innenfra. De mener at det er den profesjonsutviklingen som genereres hos den enkelte lærer og i lærerkollegiet (Federici & Gjerustad, 2018). Min forståelse av profesjonalisering innenfra er at det er en individuell og kollektiv kompetanseheving som skjer gjennom systematisk refleksjon, evaluering og praksisendring basert på de anstrengelsene som profesjonsfellesskapet gjør for å lykkes med de mål for og forventninger om elevenes læringsutbytte som er nedfelt i lover og forskrifter.

Ekspertutvalget konkluderte i sin rapport med at lærernes profesjonalisering ovenfra og profesjonalisering innenfra måtte balanseres, at det var avgjørende viktig å finne fram til virkemidler som faktisk bidro til det, og at det i stor grad var opp til lærerprofesjonen³ selv å profesjonalisere skolen innenfra (Dahl et al., 2016, s.209).

Vi trenger derfor et system for kvalitetsutvikling i skolen som balanserer kunnskap om virkninger ved profesjonalisering ovenfra med kunnskap om virkninger ved profesjonalisering innenfra.

Det fjerde og siste innspillet vil derfor inneholde en skisse på hvordan kunnskap om hvordan en egenstyrt kvalitetsutvikling (profesjonalisering innenfra) kan systematiseres lokalt.

Kilde:

Sørreime, Ø. (2020). *Tillit og styring i skolen*. Oslo. Cappelen Damm Akademisk

³ Skoleledere og lærere